

سوال نمبر 2

جواب:

پنجابی زبان دی ترقی لئی کئی شاعراں نے اپنا اہم کردار ادا کیتا سی تے اس وجہ لئی اجنک پنجابی زبان اس سوہڑے پنجاب وچ زندہ اے۔
لسان دا اصلی مطلب زبان اے عربی
لیج لسان زبان نوں آکھیا جاندا اے۔
پنجابی زبان/لسانیات تے ڈاکٹر شہباز ملک

شہباز ملک نے پنجابی لسانیات نوں سمجھاو لئی اپنا اہم کردار ادا کیتا۔ انہاں اے سمجھاو لئی دی کوشش کیتی جسے "لسان" دا کتنا وکھراتے ودھیا کر لہارے۔

مہوتیات: ہر انسان نوں اپنے جذبات دے نال نال خیالات دا اظہار کرن لئی کچھ نہ کچھ ہونا پیندا اے اس طرح لسانیات نوں رلا ملائے۔ سمیٹے علم حاصل ہوندا اے انہوں لسان آکھیا جاندا اے۔

اسی طرح زبان دا کسی وی سماج نال بہت ہی گہرا تے ڈھونگا واسطہ اے کہوں
جے زبان اتھے بولی جاوے گی جھہ سنن لئی لوکائی
صوبہ ہونے گا۔ اس لئی بولن واسطے تقریر وچ
یا ابلاغ وچ زبان نوں بہت ای اہمیت

ماحولیہ

صوتیات

صوتیات کو کراہے عربی الفاظ سے پیدا ہوا ہے
"آواز" اس کی حلق و جھون نکلنے والی ہر آواز ہوتی ہے
اے جو کہ لسانیات، دماغ و کھرا کر دار اور کردی ہے
صوت دے ہوئے جسم سے نکلنے والی آواز ہوتی ہے
ایک اے تے صوت دے نکلنے والی جھون سے جسم سے
جسے کم آواز ہے نہیں آواز جھون سے نکلنے
نرخس، اعضائے نطق، منہ، تالو، زبان، باجیاں
دند، بوٹھ، ناک وغیرہ شامل ہے۔

صوت سننے والی نالی : صوتیاں ہوتی ہیں
رے نالی نالی ای صوت سننے والی نالی
مشرور ہو جائتا ہے۔ منہ چھو نکلنے والی
بعد اے آواز کس دے ہر دے نالی نکلنے والی
اے۔ تے نالی آواز تلاش پیدا کردی ہے۔
بالکل اسی طرح ہوتی ہے وی اقسام میں۔

- (1) بندشی صوتیاں
- (2) ہفیری صوتیاں
- (3) پہلوی صوتیاں
- (4) ارتعاشی صوتیاں
- (5) الفی یا گتلیاں صوتیاں
- (6) مصوتے
- (7) مصوتے

بندشی ہوتی ہے لہذا پھر یا تو ان ٹکڑوں والی ہواؤں
موندی ہوئی روکے جھپٹیاں آواز ایں پیدا
ہوتی ہیں اور یہاں تو بندشی ہوتی ہے لہذا
اے، جھپٹیاں

مضمری، بگلے و جھون ٹکڑوں والی آواز تو منہ و تاج کسے
تھاں روکے سے بہتا زور ایاں بننا چہتری
آواز ٹکڑوں انوں مضمری ہوتی ہے لہذا
گا، ف، س، ہ، ع، غ، ش

یہیلوی ہوتی ہے منہ و جھون ٹکڑوں دونوں بعد
ایسی روکاوٹ پائی جاوے گی کہ وہ وی آواز
زبان دونوں آک پاسوں یا دونوں پاسوں سے
جاوے گی

ارتعاشی صوتا جس ویلے منہ و جھون ٹکڑوں سے
گئی اس ویلے منہ و جھون سے جاوے گی
آواز و جھون تھر تھر پید ہوا جاوے گی
زبان واسطے گھر

ڈاکٹر شوقت سبزواری آکھدے ہیں
پہلی گھر زبان نال او ہوتی تعلق اے
جھپٹیاں لفظ دا معنی نال ہوتی اے

پنجابی زبان لئی رسم الخط

پنجابی داسارا مڈھلا ادب فارسی رسم الخط و تاج اے
سب توں پہلاں اسماعیلی فرقے نے گنان لکھے جھپٹیاں
کہ فارسی رسم الخط و تاج سن حضرت بابا فرید الدین
گنج شکر و ہلے شاعر سی اوہناں نے شلوکاں لکھے

فارسی رسم الخط و بیج لکھے۔ اسی طرح پنجابی زبان کے
صَدھلے ہوئیات اسی طرح نہیں
اب، بھ، پ، بھ، ٹ، ٹھ، ٹھا، ٹھا، ٹھا، ٹھا، ٹھا، ٹھا

اسی طرح کچھ مواردے نہیں
کچھ مواردے نہیں جہاں نے پنجابی زبان نوں مزید
ترقی ڈتی اے۔ نال ای زبان اچ استعمال آئیے
باندے نہیں۔

(۱) آسمان سرائے چکنا (۲) بندسی ٹھگ (۳) جان
آتے کھیڈنا (۴) چارچاون لاؤنا (۵) باچھاں کھلنا

پنجابی زبان دے ایجے

اس طرح پنجابی زبان دے
کچھ ایجے نہیں۔ (۱) یوادی (۲) بھٹیانی (۳) مالوی
(۴) ماچھی (۵) دوآبی (۶) یوٹھواری (۷) ہندی
(۸) دھنی (۹) چھاچی

ملدی گل

پنجابی لسانیات پنجابی زبان
دے ودھن دے ایجے ایہم کردار ادا کردی اے
تے تاریخ وی اس گل دی گواہ اے۔ پینت
ایہ شاعران تے پنجابی زبان دی ترقی
پنجابی زبان دے ودھن استعمال ہون دے ایجے
دے استعمال کیتا اے۔ پنجابی زبان دی ترقی
شاہ حسین تے سلطان باجوہ پینت ایجے ایجے

سوال نمبر 3

جواب

قصہ سیف الملوک، ہمدانی کے لوطاں نے لکھا۔ لیکن چھوٹا انداز میں محمد بخش نے اپنی سیف الملوک و شرح اپنا پاسی او بیو بہت ہی و کھراتے رازوال سی۔ انہاں میں سیف الملوک اس انداز آج لکھی ہے کہ دلکش منظر کھینچا ہے اس سیف الملوک و شرح انہاں سے بہت ہی و کھری انداز آج اک جزیرے، کشتی، جنگل سے میر درندے داوی ذکر کیا ہے۔ میر اک جزیرے داوی ذکر کیا ہے۔

حضرت میاں محمد بخش نے سیف الملوک و شرح سیف الملوک دی، بہت داوی ذکر کیا حضرت میاں محمد بخش 1830ء و شاہ پہلا ہوئے۔ مڈھل تعلیم اپنے والد کو لوں حاصل کیتی تے باقی اسلامی علوم حافظ محمد علی عربی فارسی دے جید عالم سن انہاں کو لوں حاصل کیتے تے،

عاجزی دے انکساری

حضرت میاں محمد بخش اسٹانیف دے نال نال عاجزی داوی پیفا آدیندے ہیں۔ اوہ سیف الملوک لکھدے اوئے طبیبیت دے و شرح عاجزی داوی ذکر کردے ہیں۔ اویناں تے اپنے آپ لوں عاجزی، منکر، حقیق، پاپی، شرفندہ، گنہگار تے نزدھن بندہ لکھیا ہے۔ آپ اوسیف

صفحہ سیف الملوک، اسحاق فرماوند کے ہیں

میرے نالوں پر کوئی ہتھ نہیں پڑھتا
تھوڑا پہلا شہر سخن دا وادھا گھاٹا جانال
دنیا داراں دے گھر مینا بیٹے ولی الہی
ولیاں دے گھر پیدا کروا مہرے اند گندھی

شعر و شاعری:

شاعری اللہ تعالیٰ دین پڑھندی

اے۔ یعنی شاعری اک ویسی دولت اے جس
کو در ب ایسہ دولت دویوے اوہ شاعرین
ما بنا اے۔ جنگلیاں قدوائوں اگھیرے تاں
جے اک نیک، ہر طرح تے سجا معاشری پوندو
آوے۔

فرماوند کے ہیں

شعر سوال فقیر محمد پڑھندو اے تائیں

روثو گھر مین نہ شعر میرے دی نال ادا سائیں

تشبیہات تے استعارے

شاعر نے اپنے کلام سیف الملوک
اسحاق کجھ اس طرح استعارے دے تشبیہات دا
استعمال کیتا اے کہ پڑھوں آلتے تے سمجھو آں
نو بیتہ لگدا اے کہ اے دنیا کی لے
اس دے نال بندے نوں وی خبر کرد
نے کہ ہر طرح دے حالات واسطے تیار

ظالم دشمن ابن یاروگرے پھیر چکے
کالے سپ مریے وانگر آدمیاں نوں گھیرے

رضن نگاری:

حضرت میاں محمد بخش نے شاعری لئی
پہریں رضن نگاری دا استعمال کیتا۔ اس دے
ذریعے انہاں نے بہت کجھ واضح کیتا۔ حضرت
میاں محمد بخش پوراں نے اپنے کلام وچ سوئیاں
من سوئیاں علامتاں ورثیاں نیں،
سادا قصہ سیف الملوک علامتاں نال بھریا اوہ

۱

جس وچ کجھ زمزمہ ہووے درد منداں دے دالوں
بہتر چپ محمد بخشا سخن اجسے ناوں

منظر نگاری:

میاں محمد بخش نے شاعری وچ منظر
نگاری دا اک اہم طریقہ اختیار کیتا۔ اے رگدا
سی منظر آکھ دے ساڈے گھم بیپا سی
میاں محمد بخش پوراں نوں ایس فن وچ مہلی
مہارت حاصل سی۔ ایس لئی اوہ جنگ دا منظر
بارغ صحرا، جنگل، جزیرے، سمندر، پہاڑ
قلعے، ولات تے کھیتاں دے منظر ایس طرح
الیکڑے پنیں لئی دیکھن واسے دیاں اکھاں نوں

وی بھانرا اے۔

باغ دا منظر

رنگاں رنگ بہار پہلاں دی جیوہیں کڑیاں دشت پہلاں
بھر بھرتیج پہلاں دے کڈھن ویلاں وہیں روپلاں

مکدی گل:

جس طرح میاں محمد بخش نے اپنی
شہر وچ سیف الملوک دا منظر نگاری کیتی
اے تے ناں اے وی • منظر کشی کیتی اے
کہ • وڈے اوکھے پیندے ظہر کے سیف
الملوک لیری تک پہنچا اے۔ اے یک بہت
ای بہت دے حوصلے ری گل اے۔

سوال نمبر (۶)

جواب

حضرت سلطان بابو رحمتہ اللہ علیہ 1631
وچ جھنگ دے پٹوے قصبہ شہر کوٹ وچ
پیدا ہوئے سی۔
والدانا = بانیہ محمد سی
بیہت - حضرت حبیب اللہ قادری
(کلام سلطان بابو)

سلطان بابو دے کلام توں سی حرفی وی
کہنے لے سی۔ اے فارسی زبان دا الفاظ
اے چید مطلب اے تہہ حرفاں والی

شامری: اس وقت پیچہ بندوی ہووند کیش

بقول پروفیسر منقول بیگ

سلطان باہو بنیادی ادب و سچ

سی مرفی دے موجد نے
تقریباً ۱۵۰ کن بیان لکھیاں ہیں

فکری فوہیاں

لفظ بوڈا اثر

بوڈا لفظ سلطان باہو دے

کلامی نمایاں نشانی اے۔ اہاں دا پیر مصرعہ

بوڈے فکرا اے۔ بو تو مراد "اللہ" اے

اے کیفیت بھری آواز دانال اے جیہڑی مرادفہ

دی حالت سچ دل دی گہرائی و جوں نکلی اے

فلسفہ وحدت الوجود ادرس

افق آتالی انسان دی شہد رگ روں وی زیادہ

قرب اے اس لئی بوہ وی ایسی سلطان باہو نے

فلسفہ وحدت الوجود ادرس دتای

الف اللہ دے چنہری بوٹی مرشدس و بلا لائی ہو

فہ اثبات دایانی ملیا ہر رگے ہر جاتی ہو

اندر بوٹے تنگ بجایا جان ہلاں دے آئی ہو

جیہڑے مرشد کامل باہو جس اے بوٹی لائی ہو

”بے عمل عالمان دی نذریاں“
اپنی شاعری وچ اوہ ظاہر کروے نیں بے عمل
عالمان توں نریکڑو۔ کیوں کہ بے عمل عالم جدوں
خود کجھ نیں کردن توں اوکس طرح سدھا رستہ
وکھاون تے۔

تسیج بھری تے دل نہ بھریا
کیہہ لینا تسیج بھڑک ہو

علم بڑھیا عمل نہ کیتا کیہہ لینا کتاباں بھڑھ کے ہو

سلطان بایو وے علامہ اقبال دی

فکری سانجی

سلطان بایو وے علامہ اقبال طرح حقیقت وے
اسلام دی حقیقی تعلیمات اتے عمل کرن دا
درس دیندے نیں۔ انہاں نے اسلام دی
حقیقی تعلیمات توں سمجھن دی گل کیتی اے

اقبال

گلہ گھونٹ دیا ایل مدرسہ نے شہرا

ایماں سے آئے صد اللہ الا للہ

فنی قویاں

تاثر د اصفیہ

سلطان بایو وے اپنے بھاپ

توں عورت دے روپ وچ پیش کیتا

کہوں جسے بنیابی زبان دے ادب و سجا عورت
اک عاشق دے طور دے پیش کنی داندی اے۔
اس لہجے انہاں نے رحمت خداوندی دی خاطر
اپنے آپ نوں عورت دے روپ و سجا پیش کینا

کلام و سجا موسیقیت

سلطان بامہودی شاعری

و سجا موسیقیت دا پہلو وی بھرا اے ایہو
و سجا اے انہاں دا کلام لوک فنکار دے شوق
نال گاکندے نہیں

وکدی گل

سلطان بامہودی بنیابی زبان دے صاحب طرز
شاعر نہیں انہاں میں اپنی شاعری دے ذریعے
رب دی مصروفیت دا پیرغام دتا اے انہاں
دا کلام بڑھن دے سن لڑا لیاں نوں تازگی بخشلا اے

سوالی نمبر: 5

جواب:

ڈاکٹر فقیر محمد نے "صوائے" لکھے جس کی

دو دنال انہوں نے حمدیہ نعتوں کے علاوہ

دو اخبار کیبھاسی۔

۱۹۵۰ء کو گجرات والا وچ میاں لال دین

دے گھر چھے اس لئی انہوں نوں ڈاکٹر آکھیا

جانلا اے کیوں کہ انہوں دے والد حکیم

سی ساری عمر پنجابی زبان واسطے کم کیتا اے

۱۹۷۴ء وچ وفات پائی

میرپان جھلاں نعتوں دوں بہت اوتیا

مقام محمد دا۔

پیا پنڈ شہر سبانا کے نام محمد دا

اسلام دے اثر ت

اسلام دوں پہلاں دے دور وچ

انسان دی کوئی اہمیت نہ سی۔ اسلام دے آونر

دووں بعد انسان کوں اس گل دا اندازہ ہو گیا سی

کہ اوہ اشرف المخلوقات اے۔ نال امیر غریب

دا وی فرق ختم ہو گیا

تھا میر طوق غلامی دا

ٹیڈ زینجر غلامی دی

پڑھیا بل مد آزادی دی
تھیکے دستور زمانے دے
کھما دستور محمد دا

قرآن آتے عمل دادرس

ڈاکٹر فقیر محمد کہندے سن بہت او پادقام اے
قرآن لبر افسوس والی گل اے مسلمانان نے
اس مقدس کتاب نوں غلافان وچ بند کر کے
دکھ دتا اے۔

دل نوں سدا فقیر بی ایہو ^{سدا} ~~سدا~~ ^{سدا} ~~سدا~~ ^{سدا} ~~سدا~~
تو پڑھیا گل قرآن سمجھیا لفظ نہ آک

حرکت دے عمل دی شاعری

ڈاکٹر فقیر کہندے نیں ہر گل دا الزام قسمت
نوں دیو ندری بھائے انسان نوں عملوں دے
اتے توجہ دینی چاہیدی اے

اوہ ویری آپ اے آملک دا

اوہ کھاندا اے پیر جھل کوئی

اللہ نوں نہ آخ کجھ آیل کیا

اپنے نہی اوہ سنی گل کوئی